

1998. XII. 10.

MA

IRODALMI ÉS KÉPZŐMŰVÉSZETI FOLYÓIRAT

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Bpest, IV. Váci-utca 11/b.	Szerkesztik: KASSÁK LAJOS és UITZ BÉLA	Előfizetési ár Magyarországon: Egy évre 20 K, félévre 10 K.
---	--	---

TARTALOM: Bortnyik Sándor: Metszet. / Kassák Lajos: Tovább a magunk utján. / Iwan Goll, Ludwig Rubiner, Karl Otten: Versek (német.) / G. W. Csicserin: A bolsevizmusról a bolsevizmusért. (orosz) / Henri Martin Barzun, Theo Varlet, G. J. Jouve: Versek (francia). / Gergely Sándor: Szobor. / Uitz Béla: Galimbertiek + / G. Dénes Valéria, Galimberti Sándor: Festmények. / Horace Traubel kommunista énekeiből (amerika). / Libero Altomare, Palolo Buzzi: Versek (olasz). G. K. Chesterton írásaiból. (angol) / Hevesy Iván: Szabó Dezső könyve.

III



12

„Az állam a munka rabszolgaságán nyugszik.
Ha a munka szabad lesz az állam elveszett.“

Tartalmazza a VI. kiállítás katalógusát is.

INTERNACIONÁLIS SZÁM ÁRA: 2 KORONA.

TOVÁBB A MAGUNK UTJÁN

Két esztendeje, hogy tüntetően először lapunkra nyalábotunk a fölzilált világ fiatal művészeit. Más földeken már akkor vörös lámpásokkal jelezték a háborúból megváltó forradalmat és mi így köszöntöttük a lázadó keveseket, hogy vagyunk és lenni akarunk, mint ők. Nem hangsúlyozottan magyarok, nem burzsoa tradíciókra sandító polgárok, hanem új ideológiákkal, új morállal született emberek. Nem passzív pacifisták, hanem aktív antimilitaristák.

Két évvel ezelőtt. A megszervezett burzsoa nagyhatalom állt velünk szemben s mondjuk — mégis mennyivel reményesebb harcot verekedtünk akkor. Harcot a harc ellen az osztályerők alapján. Azóta a háboru megette önmagát, formába lendült a forradalom s nálunk a polgárság előtérbe jutásával már ez is meghalt.

Ma már tisztán látjuk a magyar forradalom eredményeit és ezekkel az eredményekkel a legnehezebb erőpróbát vette magára az öntudatos proletárság. Október harmincadik éjszakája egjidőre tompára verte az egymás ellen feszült osztályerők éleit és nyeregbe segítette az emberi társadalom leggerinctelenebb rétegét a kapitalista polgárságot.

A háboru összeomlásával egy egészen új társadalmi berendezkedés lehetősége adatott meg s amit beváltottunk belőle az a felszabadult erők történelmileg kényszerű előbbre hullámozása, de semmi az átszervező emberi ész és akarat produktív munkájából. Nálunk a forradalom meghalt, még mielőtt teremtő erővé teljedhetett, mert a proletáriatus, mint az egyetlen forradalmi elem előkészített akarata nélkül nem volt meg a gyökeret fogó talaja. Hogy ugyancsak a háboru csődjéből támadt orosz forradalom világ váltóztató erővé forrta magát, az első sorban a tömeges megnövekedett szükséglet tulajdonítható. Nálunk a munkásság kispolgári moráljának megbontására, patrióta kényelembé vágyásának a szolgaság minden formája elleni lázadására öntudatosítására semmi nagyobb koncepcióju próbálkozás nem történt. Oroszországban egy belső, az egyének eszében és vérében végbement evolúció végeredménye lett a forradalom, nálunk csak a dolgok külső véletlen összejáttszása adta meg egy hatalmas forradalom lehetőségét. Oroszországban a frontokról felszabadult katonaság volt a forradalom kirobbantója és mindmáig legszívósabb ébren tartója; nálunk a demoralizált hadsereg nem formálódott át aktív forradalmi erővé; egyszerűen csak szétzilótt s jó, ha nem a szervezkedő ellenforradalom erőanyagává verődik össze a forradalmi vezetők hiányában.

A mulasztással ezért a szociáldemokrata pártot kellene vádolnunk, ha nem ismernénk a beskatulyázott programját, amely (szerinte egyelőre) nem az új társadalmi lényegét, hanem a mai helyzet megjavítását igényli; vagyis beérkezik a polgári radikalizmusban.

Látjuk, nyolcvan százalékban teljesültek a szociáldemokrata ideálok.

Annak a forradalmi tömegnek tehát, amely a maga osztályhelyzetével tisztában van és azt előbbre akarja segíteni legelőször is a saját pártja, az alko-

tásra érett időből kiesett szociáldemokrata párt programkereteit kell szétfeszítenie. Meg kell mutatnia, hogy ez a párt a kompromisszium jegyében dolgozik és kivívott eredményei nem a forradalmi proletáriatus eredményei, hanem könnyű forma váltogatás a régi lényeg alapján. Meg kell mutatnia, hogy ez a párt nem a maximális emberi jólét ideáljáért harcol, hanem megelégszik a két ellentétes osztály középutra segítésével, a passzív és felelőtlen elpolgáriasodással.

Eddig jutottunk ma. A polgári demokrácia megágyította a tradícióba savanyodott burzsoázia provokáló merevségét és nagyrészt leszerelte a proletár tömegek célba verekedésre predesztinált erejét. Mert tudjuk, ha a burzsoa kapitalista a tárgyalásig se ment el a szakszervezetek képviselőivel, a munkaadó polgár mindig hajlandó lesz a belátásos kollektív szerződés megkötésére. De vigyázzatok! Mert ezek a szerződések nem a ti jogos igényeitek elismeréséről lesznek, hanem a tulajdon imperialista céljaik erősítése más formában. Ezek a szerződések a belátásra apellálnak. És ezek a szerződések a ti határozott követeléseket a szánalomért könyörgésre puhíjják. Ha a burzsoa társadalom belétek akarja fojtani a szót, mert az neki nem csak gazdaságilag veszedelmes, de esztétikailag is kényelmetlen volt; a polgári társadalom kinyitja az egyleteiteket, mert ő a kiegyezéses politika híve és a ti mai egyleteitekben jogosan a racionalizmus melegágyát látja.

Vigyázzatok hát! Mert a mai felburjánzott egyletesdi már a polgári társadalom körtünete. A gazdaszongok, a fogtechnikusok, a szentolyajok, a művészek tanácsa miniszteri pátronussal. És ők a megértés maszkjában mindig helygeselnek. Mert ők a leegyszerűsített tükrei ennek a világnak. A ti egyszerűleteikben ők már meglátták a szegény embert gyámolító intézményt és azt is tudják, hogy nagy hangjukka csak az ő szárnyaik alá akarják magukat bekiabálni a gazdátlanul maradt művészek.

Szellemi vagy testi erőttel a becsületes munkához szegődött emberek, vigyázzatok! Most a ti időtök van itt! Félre a demokrácia illendőség lovagjaival! Ne a pártegység szentségére esküdjétek, hanem ha kell minden antidemokráciával is a magatok meg rugdált, kizsákmányolt életét verekedjétek fel az intéző fórumra! Az általatok teremtett egyensúly maga lesz a legtisztább demokrácia! De ha ma kompromissziumot köttök, holnaptól kezdve a magatok láncain nyomorodhattok! Mert akkor bizonyos lesz, hogy éretlenek voltatok és elviharzott fölöttetek az idő!

Ne higgyetek csak fájo, elégedetlen magatoknak. Az ígélet semmi, a mostani belátók ajándéka még kevesebb legyen nektek a semminél — mert az egyenlőség jogáról kell érte lemondanotok.

És ezen, a ponton kapcsolódik bele a mi világ-szemléletes művészetünk az egyenlő politikai és gazdasági magaslaton álló emberi ideálért küzdő társadalmi forradalomba. Minden közösséget megtagadva az eddigi művészetpolitikával és társadalompolitikával, ugyanis mint szellemi munkások és ugyanis mint fizikai emberek a legmesszebb menő osztályharcot hirdetjük. Művészek vagyunk! De nem elgubozott forma precízöök, hanem agyat és akaratot mozdító dolgások

Ideálj
ges e
mi ide
komm
munis
testün
tétel
vésze
taság
kenye
mint
szüks

hangs
kalma
dunk
nema
a pár
kutat

DIT
— Iw

akkor

ból. A
Legn

cába

a tes
napo
lésem

öklév

rültö
száz

oszló
a jut
földr

állt
igazs

Az é

AZ

— L

Á ha

Szon

Hátu

Ideáljaink vannak a progresszív gondolat és egészséges érzés gyökereivel. És az osztályharc alapján a mi ideáljaink szerint akarjuk átformálni a világot. A kommunista gazdasági berendezkedés mellé a kommunista művészetet akarjuk megteremteni. Nekünk testünk és életünk a szocializmus, tehát nem egy tételre foglalt materialista filozófiát szeretnénk művészeté hangsúlyozni, hanem a szellem abszolút tisztaságát, az élet-maximum pluszát énekeljük bornak és kenyérnek a dolgozó tömegek lelkébe: a magunkéból, mint főfőteget, nekik, mint magasabb rendű élet-szükségletet.

Szocialista művészetet akarunk, de újból ki hangsúlyozzuk, hogy minden külső parancsokhoz alkalmazkodás nélkül. Fölfelé a gazdagoknak nem tudunk hizelegni, lefelé a kulturában még szegényekhez nem akarunk visszahasonulni. A mi szerepünk nem azonos a párttagítatoréval, úgy annyira nem, mint ahogyan a kutató tudos szerep nem azonos a leckéket bemagoltató

tanaréval. Mi valljuk, hogy az új, világszenleletes művészet van annyira hasznos, sőt fejtetlenül szükséges erője a világepítkezésnek, mint bármely más foglalkozási ág. S ezért minden egyéb felfogással szemben, továbbra is járjuk a magunk útját, amely nem doktrínák versbeszedése, történetek képben elmesélése, tragédiák zenében elírása akar lenni, hanem a nagy, egészséges egység örökké kívántatása. Mi nem csak konstatálni akarunk, hanem jövedőlni is. Mi nem kiszolgálni akarjuk a közönséget, hanem dolgoztatni. Mi érezzük a mai élet tarthatatlanságát és az eszünkben már fel tudunk építeni egy új világot, ami világunkat: öleiben az új emberrel.

Gyökerünk a magát megváltani akaró tömegben és velünk szólók már vannak az egész világon.

Testvérek! Minden nemzet ujhitő művészei!

A szomorúságba esett magyar földről, mi néhányan, köszöntünk benneteket a kommunizmusban!

Kassák Lajos

DITIRAMB

— Iwan Goll —

A sötét szűk hónaposszobákból jött. A déli asztalt akkor már eszeveszett tribünné emelte.

Bakuninból támadt fel. Összegörcsült éjszakákból. A szükséges vizsgákból. Kétségből és gúnyból. Legmélyebb kiáltásból Isten után.

A szeméi két fekete üreg a köznap szürke árnyába. Az ajkain mint lepke lebegett a szíve.

De azon a napon mindenütt ott volt, a barát, a testvér, az ember. Ilyen diák lépett ki minden hónaposszobából. Ilyen fanatikus beszélt minden gyűlésen.

Az égő kecskeszakállt álla köré hajította. Szikár öklével összezúzta az idő kigyóit.

És körülötte az egyletek sápadt munkásai. Körülötte a csendes zsidó lányok. Körülötte a jövő század felcsirázó fiai.

A városok kapuinál magasra nőttek az ő arany oszlopai. Közeli zendülések mákföldjein hemperegtek a júliusok. Az emberangyalok a hónaposszobákból a földre lebegettek.

Anyák tántorogtak mögötte fiaikkal. Szobrokon állt és összegöngyölte az időt. A nép között volt és igazságért kiáltott.

Ilyen felkorbácsolt diák volt mindenütt a világon. Az ég zsílipjei mindenhol felszakadtak.

AZ ELLENSÉGES FÖLD

— Ludwig Rubiner —

A házakban meggyűlt a föld genyje. Garasos börzejártékosok cuppogtak a fénylő lámpák alatt.

Szomszédoszobákban hosszú fekete harisnyak nyugtak ki unottan, combok vonaglottak lustán a súlyos emelgyős hátakon.

Hátul táncoltak polítores zongorák előtt, sötét hosszúhajuak hegedültek.

Okosok szavaltak selymes szalónokban, hogy a földön minden örökké így marad.

Puha szakállalanok falkába verődtek, mert undorodtak az asszonytól.

Az éber hozzáértők vigyázva járkáltak a köves múzeumokban.

Híres emberek életéről cikkeztek a forró redakciókban.

Mint iszonyu kövér has boltozódtak a város szelén. A tetőkupolák ferdén és pázmasan heveittek a széles lapos homlokokon.

Az ablakok mögött mint roppant vastag ujjak szuszogva ültek a rest emberek.

A házak kimeredtek, mint rettentő ásitó birkózónak zabáló fogai a vásárokon.

A föld hosszukásan égi körtévé rohdadt, mely hemzsegett.

Az ég sötétén ragyogott és fekete homorú oválisban ide-oda gördült.

A világozság elektromos sugarakba szívódott és sok tomboló kazánba.

Mint feregyszemek éjjel a gabonában, az uccákon vézna fénygel csavargott a lámpa.

A szűk földön megdögiött a fény, a hold szarvát nem nézte senki s a naphban senkisémet állt.

A lustaság a partokhoz verődött, a penész zöldjére rohdadó óriási moszatok csavarodtak.

Lent a borus mélységben nyüzsgő emberek sürgős szolgálai leveleket, táviratokat irtak és gyűlölettel telve árulkodtak.

Gözölgő éjszakájuknak örültek mind: táncosnő, báró, ügynök, titkostonácsos, rendőr, feleség, diák, házigazda, cseléd.

A csodát nézte és új időkre ébredt a nyomorult cselédek.

Az esőverte távirópóznák fölé reszketett a düh, mely haragos volt és zavart.

Mikor e porhanyós szegények étlen-szomjan az isteni ég felé masiroztak, puskagolyók zápora keményen beléjük mart.

A FIATAL KÖLTŐK.

— Karl Otten —

Munkás! Hozzád akit kerékhez, esztergához, kalapácshoz, fejszéhez, ekéhez kovácsoltak, Világtalan Prometeusz, hozzád kiáltok! Hozzád, kinek hangja durva, szája goromba Hozzád veritékes, sebes, kormos, piszkos ember, Kinek fülelned kell.

Nem akarom kérdezni, hogy mit dolgoztok, Mi a célja, méltányosan vagy igazságtalanul, jól vagy rosszul fizetnek-e,

Hogy egyáltalában meg lehet-e fizetni sötét munkásokat.

Hogy vajjon a pénz-e a kifejezés, vagy a kövezet, Amely ezt a munkát ártatlanul értelmesen herre érdemesíti.

Ez az éjszaka évek óta a legfeketébb sötétséget hordja. Nyirkos ingét néma szájukhoz szorítja.

Nem látom, hogy elpirultak-e.

Senkise tud a szívetekbe nézni.

Ti mindennek dacára, mindennek dacára tudjátok,

Hogy számok vagytok!

Mindegy: a gyárban a börtönben a kórházban a kaszárnyában a temetőben.

Statisztikáért vagytok itt, melynek összege, emelkedése, esése, megakadása

Minden újságban olvasható.

A gyermekeitek, asszonyaitok, szüleitek, nővéreitek és fivéreitek épen úgy.

Jobb dolgotok van, a statisztikán:

Szabadabbak vagytok, hallani lehet az egyletekből,

Jóllaktatok zászlókon és muzsikán észre lehet venni

Szorgalmasok vagytok ruháitok jó posztóján, asszonyaitok cipőjén érezhető.

Megérted? A szívben, mélyen az utolsó aknában

Ébren vagy, elégedetlen, töprengő lázadó.

A véredben mélyen benne van a fenytés a fizetékényszer keserősége.

Mint egy angyalt, kimondhatatlanul idegenül,

Némán szenveded ennek az értelmes szolgaságnak a titkát

Munkás, proletár, a gyár, a hátsó udvar, mozi, Nic Carter és bordélyházak fia:

Te, aki burgonyából és kenyérből élsz, tizenkét ember két szobában,

Te, kinek gyermek-ege sötét volt irigységtől és veréstől,

Te, aki brutálisan és rosszindulattal azon vagy, hogy megbosszuld magad a feiden.

Te, aki osztozkodásról, tengerről, Alpokról, a gazdagok palotáiról és kertjeiről álmodozol,

Te, aki ragyogó lámpákra, tükrökre, fűrtökre, székekre és asszonyokra éhez —

Ti a napot várjátok! A fényt! A megtorlást! a napot, mikor majd visszafizetnek mindent:

Szemet szemért, fogat fogért!

Es győzelmi kiáltástok túlarsogja majd a legmélyebb halálhőrgést!

A programotok megvan! Profétáitok és vannak! Ti étek a diadal!

El kell jönnie, mert ki lehet számítani!

Reiter Róbert

A BOLSEVIZMUSRÓL A BOLSEVIZMUSÉRT

A Svajci követ a semleges államok nevében 1918. szeptember 5. tiltakozott a bolsevik kormány terrorja ellen. Ezt a jegyzéket közölték az újságok de a külügyeknépbiztosának, Csicserinnek a választ elhallgatták. Most, hogy az ántánt fegyverrel akarja a bolsevizmust letiporni, Csicserin felelete ismét aktuális.

A jegyzék, melyet a semleges államok követői szeptember 5-én adtak át nekünk, durva beavatkozás Oroszország belső ügyeibe. A szovjetkormánynak nem volna kötelessége, hogy erre az aktusra válaszoljon. De a szovjetkormány örömmel használ ki minden lehetőséget, hogy politikájának lényegét az összes országok munkástömegei előtt megvilágítsa, mert nem csak Oroszország munkásosztályának, hanem az egész kizsákmányolt emberiségnek a képviselője. A külügyek népbiztososa tehát a következőket válaszolja:

A semleges államok úgy festik meg az Oroszországban elnuomott burzsoázia helyzetét, hogy ez az egész világ burzsoáziájának szívéből a legmélyebb részvétet váltsa ki. Nem az a szándékunk, hogy megcáfoljuk a semleges államok követőinek meséit, akik szorultságukban megismételnek minden rágalmat, melyet az orosz burzsoázia a vörös gárdáról világqá kürtől. Az állítólagos visszaélések egyetlenegy konkrét esetét sem kell megcáfolnunk, egyrészt azért, mert a semleges államok követői konkrét adatot nem említenek, másrészt azért, mert minden háboruban — és mi most polgárháborút vivünk — előfordulhatnak visszaélések egyes személyek részéről.

A semleges államok nem felelőtlen emberek elszigetelt gonoszítottai ellen protestálnak, hanem azon rezsim ellen, amely a munkás- és parasztkormány vezetésével a kizsákmányolók osztályuralma ellen dolgozik.

Mielőtt azt fejtegetnők, hogy a munkás- és parasztkormány mért dolgozik terrorral, amely ellen a semleges államok követői a humanitás nevében protestálnak s amely miatt az egész civilizált világ felháborodásával fenyegetőznek, megengedjük magunknak, hogy néhány kérdést intézzünk hozzájuk:

Ismeretes-e a semleges államok követői előtt a következő: már ötödik éve dühöng az az internacionális háború, melybe bankárok, generálisok és bürokraták maroknyi klikkje taszította az egész világ néptömegeit s a néptömegek irtják egymást és egymás torkát metszik el azért, hogy a kapitalisták milliárdokat kereshessenek. Ismeretes-e előttük, hogy nemcsak a frontokon gyilkolták le az emberek millióit, hanem mindkét hadviselő fél nyílt városokat bombázott, fegyvertelen asszonyokat és gyermekeket lemészárolt. Ismeretes-e előttük, hogy a hadviselő felek az ellenséges országban a fegyvertelen békés polgárok százezreit elfogják, otthoni tüzhelyüktől messze kényszermunkára hurcolják és megfosztják az önvédelem jogától. Ismeretes-e előttük, hogy a hadviselő államokban a néptömegek gyülekezési jogát, sajtó-

szabadságát, sztrájkjogát elrabolta az az uralkodó kapitalista klikk, amely a munkásokat a burzsoázia fehér terrorja elleni tiltakozás legcsekélyebb kísérletére bebörtönözi vagy a frontra küldi, hogy így emberi jogaik minden gondolatát kiirtsa belőlük.

A munkásosztálynak a tőke érdekeinek nevében történő kiirtásának és a burzsoáziának a proletáriátus elleni fehér terrorjának összes képeit a semleges államok kormányai és oroszországi követei nagyon jól ismerik. És meg is, vagy elfelejtették a „humanitás” magasabb ideáit vagy elfelejtették ebben az esetben, hogy a hadviselő országok burzsoáziáját, amely a népiöreg véretől ázik, emlékeztessék rájuk. Az úgynevezett semleges országok egy szóval sem mertek a tőke fehér terrorja ellen protestálni, sőt nem is akartak protestálni, mert a semleges államok burzsoáziája segítette a hadviselő országok tőkéjének a háború folytatásában, mivel mindket imperialista tábornak hadiszereket szállított és így milliárdokat keresett.

Még egy kérdést engedünk magunknak. Hallottak-e valakit a semleges hatalmak követei a finnországi fehér terrortól, agyonlövettet és börtönben singlódó munkások tizezeiről, asszonyaikról és gyermekeikről, akik ellen nem terjesztettek be vádat és nem is fogtak? Nem hallottak semmit a munkások és parasztek tömeges agyonlövéséről Ukrajnában? Az úgynevezett semleges országok kormányai hallották mindezt, de soha sem jutottak arra a gondolatra, hogy a burzsoázia eme önkénye ellen, amely a munkásmozgalmakat elfojtja, tiltakozzanak, mivel ők maguk is minden pillanatban készek arra, hogy a munkásokat, akik jogaikért harcolnak agyonlövessék és a burzsoázia érdekeinek nevében és védelmére egy munkásfelkelés minden próbálkozását letiporják.

Eleg, ha a dán, norvég, holland és svájci munkástüntésekre gondolunk, melyeket katonai erővel letörttek. Svájcban, Hollandiában, Daniában még fel sem lázadtak a munkások és ezen országok kormányai a munkásság legcsekélyebb tiltakozása ellen már is katonaságot mozgósítottak. Ha a semleges országok követei a civilizált világ felháborodásával fenyegetőznek és a vörös terror ellen a humanitás nevében tiltakoznak, úgy figyelmeztetjük őket, nem azért küldötték őket Oroszországba, hogy a humanitás alapelveit őrizzék, hanem azért, hogy a kapitalista államok érdekeit védelmezzék, és azt tanácsoljuk nekik, hogy azon civilizált világ felháborodásával, mely tetőtől talpig munkásvértől vörös, ne fenyegetőzzenek. A fehér terror uralkodik az egész kapitalista világon a munkásosztály ellen. Oroszország munkásosztálya kivégezte a cárizmust, melynek véres kormányzása nem hívta ki a semleges államok tiltakozását. Oroszország munkásosztálya véget vetett a burzsoázia uralmának, mely a forradalom vörös lobogója alatt — s a semleges államok nem tiltakoztak — azokat a katonákat, akik a háborús kufárok érdekeiért nem akarták vérüket ontani, lemészárolta, s a parasztokat kivégezte, mert sajátjuknak jelentették ki azt a földet, melyet évszázadok óta szántanak és verítékükkel öntöznek.

Az orosz nép többsége, a munkás-, parasztkatonai-, és kozáklegályák második kongresszusán a munkás- és parasztkormány kezébe adta a hatalmat

Egy maroknyi kapitalista, akik azt kívánták, hogy a gyarakat és bankokat, melyeket a nép javára tőlük elvettek, ismét visszakapják, egy maroknyi földbirtokos, akik a parasztokat megint meg akarják fosztani a földtől, egy maroknyi generalis, akik ismét kancsukával akarják a munkásokat és parasztokat engedelmességre tanítani, nem ismertek el az orosz népnek ezt a határozatát. A külföldi tőke pénzével ellenforradalmi bandákat toboroztak, melyeknek segítségével Oroszországot elvágják a kenyértől, hogy az éhség csontos keze az orosz forradalmat megfojtja. Miután meggyőződtek arról, hogy a munkástömegektől támogatott munkáskormány megbuktatása lehetetlen, ellenforradalmi tevékenységet rendeztek, hogy a munkás- és parasztkormányt pozitív munkájában megakadályozzák és lehetetlenre tegyék azt, hogy megszabadítsa az országot attól az anarchiatól, melybe az előbbi kormányok gazemberpolitikája lökte. Délen, északon és keleten idegen, imperialista államoknak elárulták Oroszországot azzal, hogy mindenfelül, ahol csak kaphattak, idegen szuronyokat hívtak segítségül. Idegen szuronyok erdeje mögé rejtözve aljas gyilkosokat küldenek, hogy a munkásosztály vezéreit, akikben nem csak Oroszország proletáriátusa, hanem az egész szelmarcangolt emberiség reményeinek megszemélyesítőit látja, elpusztítsák. Az orosz dolgozó nép azt az ellenforradalmi klikket, amely a külföldi tőke és az orosz burzsoázia segítségével a rabszolga-hurkot ismét rá akarja tenni az orosz nép nyakára, kiméletlenül el fogja nyomni.

Az egész világ proletáriátusának színe előtt kijelentjük, hogy sem képmutató tiltakozások, sem könyörgések nem fogják a büntető kéztől megvédelmezni azokat, akik a munkások és a legszegényebb parasztek ellen a tőke javára fegyvert emelnek, őket kizhezetik és a tőke érdekében újabb háborúba akarják keverni. Egyenlő jogokat és egyenlő szabadságot biztosítunk mindazoknak, akik mint a szociálista munkás- és parasztköztestársaság polgárai kötelességeiket híven teljesítik. Ezeknek békét hozunk, elienségeinknek azonban a legkiméletlenebb harcot hozzuk. Meg vagyunk győződve, hogy az összes országoknak egy maroknyi kizsákmányolótól elnyomott és megkínzott néptömegei megfogják érteni, hogy Oroszországban csak a néptömegek felszabadításának szent ügyében dolgoznak erőszakkal.

A legerélyesebben tiltakozunk az ellen, hogy a semleges kapitalista államok az orosz burzsoázia javára Oroszország belső ügyeibe beavatkozzanak. És kijelentjük, hogy ezen hatalmak követeinek minden kísérletet, amely polgárai érdekeinek törvényes védelmét tüllepi, az orosz ellenforradalom támogatásának fogjuk tekinteni.

A külügyek népbiztosa:

G. W. Csicserin

Ez a forradalom nem a proletáriátus forradalma. A kiuzsorázott nép forradalma nem lehet parolal a kiuzsorázó bankarok, guarosok, kereskedők és földesurak internacionális piacot hozó forradalmával.

MÁGIA

— Henri Martin Barzun —

Téged hirdetni, szó: „teremtés!”
Minden elmul, minden újratamad
A ronthatatlan Mindenség tűzében,

A Tér és Idő, Fény és Anyag
Kemény olvasztó-tegelyében.

Téged ujjongani, szó: „teremtés”!
Ez átmarkolja és szárba-lóvi
Az ifju es a férfi-lett erőt,

Az örök mindig új vetés
Szó-csiráját és szó-kalászatát ...

Összehirácsolni mindent, mi volt
S mi a Lét fölött gomolyog

— Lassan felgyülemltet csapadékok
Holt víziók lidérce fölött —

S velük megalkotni a művet:
A valóság ragyogó reflekszeit
— A lélek prizmáján keresztül —
Az anyagtalanság tér-ürebe szórni,
S köszönteni téged, Forradalom,
Nedvek, formák és eszmék
Örök, töretlen forradalma,
Mely által újjáévaduk a föld
S a mérhetetlen nagy Tavaszban
Az erők csirái világgá feszülnek!

ÁLMATLANSÁG

— Theo Varlet —

Szörnyű lidércnyomás alól
Életre ébredőn,
Még egyszer életre ébredőn, megtapogatlak
Oh testvérem, gyermekem,
És meleg husod husomhoz szorítom irigyen.

Az éj
Nyitott szememet vaskos sötétséggel enyvezi be.
Kint a sirokkó az olajfákat cibálja
E bűzös analom iszonyatából hajnalig nincs menekvés.
Szemeimre nincsen álom: az éj sötét kemény
És kifürkészhetetlen, mint a jövőendő semmije.
Sulyosan és mozdulatlanul, méltón hozzám és a sötéthez,

Áll szívemben a törőd, ó lidérc!

És én mozdulatlan, reménytelen, fegyvertelen
— A sötétség tömegébe préselt nagy rovar —

Tünődöm az
Érezhetetlen
Leküzdhetetlen,
Változhatatlan

iszonyu titkain.

És kilesem, te édes asszony,
— míg szunnyadó kezed tengerembe simul —
Gyorsíthatatlan útját a földgolyónak,
Mely egyre kering és örök törvény szerint
(Hányszor vajjon, még hány napig?)
Az utolsó bucsuláz felé röpíti szerelmes lelkeinket,
— Aludj, gyermekem, égrenyuló karjaim, öblén! —
Repülünk szemünk végső bucsúja felé.

Távoli, átokterhes virradat; csak még egy nap!
A föld spirális tébollyal rohan.
Fel, ti testek, hogy legalább még egy napot,
Ti, lélek-ikrek egy földforgásnyit együtt éljete!

Igy várok, (szemeimet a semmibe tapasztva),
Éjhosszat a fényre,
Oh végtelen éj-tél-élet,
Mialatt az undok sirokkó az olajfákat cibálja.

AZ UTOLSÓ

— P. J. Jouve —

Ugy folyt ki belőle az élet, mint egy szép folyó.
Feje belesüppedt a testvéri porba;
Két holt szeme egy mérheletlen testvéri égre bámul,
Hol minden ismeretlen és minden szeretettel indul.

Mindent lát, mindent megért, lelke végtelen közel van.
A gránátok elkerülik azt a helyet, hol a szelid halál
magába öleli.

Este van, csend szállong alá, a tűz kihamvad.
Utolsó lehellete derűs és nyugodt és így megy el.

Kihült tekintete még egyszer felméri: mi volt a há-
boru?

Utolsó gondolata, tört lendülettel még hazaillan,
Teste féreg-milliók fészke lesz,
Egy világ veszett el és nem tér sose vissza.

— Óh, emberek! Álljatok köréje mind!
És nézzétek, óh nézzétek csak szótlánul:
Micsoda végzet telt be rajta!

Franyó Zoltán



GERGELY SÁNDOR: Szobor

NYER
KÖNYV
TÁRA

GALIMBERTIÉK +

Galimbertiéek művészete a legtisztább erkölcs jegyében folyt le. Sohasem ügyeskedték el magukat a koncert és sohasem akartak többet mutatni, mint amennyiök volt, mint amennyivel eredményesen elkészültek. A velük egyszerre jött generációból a legszívósabban ők verekedték magukat előre s a magyar művészet-dzsungelen ők világítottak túl a legtisztább lámpával. Alkotásaik évszám szerinti sorozata magas bizonyítvány tartalmaz életük mellett. Első nagybányai képeiktől kezdve utolsó amszterdami kompozíciókig megalkuvás és akarnokoskodás nélküli logikus fejlődést látunk. Megindulásuk a kor irányával az impresszionizmus keretei közé esik. Mostani kiállításukat nézve azonban könnyen megtámadhatnának az „izmus” velük együtt említéséért, s azért is előre vetem, hogy náluk az „izmust” nem iskolának értem (mintahogyan az az epigonoknál) hanem világszemléletnek. Jobban mondván: a még nem demonstratív ennek: céltudatlan világlátásnak.

Pikturájuk állandó vezérfonala az anyagiatlan natura. Szóval: szellemi, nem anyagi. Konstruktív piktura anélkül, hogy az intuíciót spekulatív szárazságba fojtaná.

Ezt a konstruktív pikturát legjobban és legérettebben utolsó műveiken látjuk. Nagyszabású vizuális kompozíciókat a konstruktív világnézet, a kubizmus eszközeivel oldják meg. És ez megint nem iskola. Az ő kubizmusuk a kubista iskolák ellentmondó eszközeit állítja szembe egymással és egy belső logika törvényei szerint nem egymás rovására, hanem előnyére. Ők már szintetizálnak.

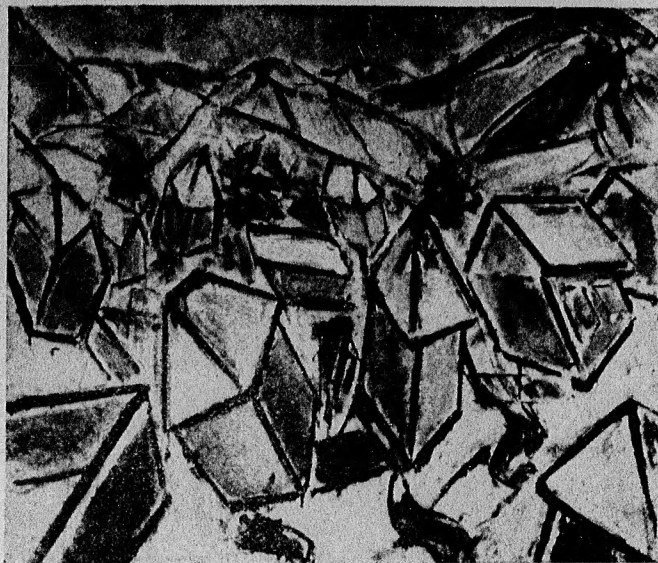
Képeik összetevője az alkotó (zenei) és a materiális (készen kapott anyagi) kubizmus. Ha a két erő megérzett és ésszerű egyensúlyozását meg tudjuk látni Galimbertiéek vásznain, akkor az öntudatos piktura nálunk eddig a legszebb és még nagyon sokat ígérő fejlődési lehetőségét kapjuk meg. Mert amíg az egyik tisztán önmagából vagy egy irreális motívumból indul, addig a másik az anyagformálás leggazdagabb lehetőségeire vezet vissza. Az első a psziche megjelenítése, a második az univerzum feloldása. Az első tisztán szellemi, a második az adott anyag szellemisítése. Az első a legtisztább egyedüli: én, a második: a világ énje. Kettő közül melyik a fontosabb? A valóban jó kép egészéhez megbonthatatlanul fontos mindkettő: egyik nemességével, másik mérhetetlenségével. Galimbertiéek pikturájában, mint az abszolútum egységét mindkettőt megtaláljuk — és így jelző oszlopok ők a kommun művészet felé!

A kép probléma nélkül valami adottságnak a kópiája: fénykép. Galimbertiéek pikturája problémák halmozása. Szellemi és anyagi értéktöbblet. Szellemi univerzális értékeiben: kompozíció, konstrukció, koncentráció stb. — anyagi a motívumaiban: házak, tornyok, hajók, víz, nap, ember stb. Anyagi motívumaik is azonban mindig szellemi értékűek. Például: az ő ferde tornyai és a pisai torony. Az egyik esetlegesség, a másik törvényszerűség. A százszor csodának elmesélt ferde tornyot nem komponálták ferdén Pisa városához, hanem az egész „csoda” csak egy építési bravúr. Galimbertiéek ferde tornyai ellenben a ferde házak között a nagy egység kompozicionális célját szolgálják. Ferdén épült tornyai, házaik, árbócaik a koncentrikus értékeket hangsúlyozzák.

Az ő képeiken „látott” káosz a legszigorubb egység törvényét hordja magában. Az ő festészetük nem imitáló ügyesség, hanem világszemléleti és technikai megoldások problémája, a lélek jelenvalósága — az ő pikturájuk: élet.

Galimbertiéek művészete az univerzum jegyében indult. És itt van az ő tragédiájuk súlypontja. Megéreztek és jelezték az új világnézetet — de a halál letörte őket pályájuk ígérteljes ívelésénél.

Uitz Béla



G. DÉNES VALÉRIA : Festmény

ARMC
1952



GALIMBERTI SÁNDOR : Festmény

A M A VI. KATALÓGUSA
GALIMBERTI SÁNDOR + és G. DÉNES VALÉRIA +
emlék kiállításához

GALIMBERTI SÁNDOR

2.	Olajfestmény	5000 K.
3.	"	5000 "
10.	"	1000 "
12.	"	1000 "
13.	"	2000 "
15.	"	2000 "
20.	"	800 "
21.	"	1500 "
22.	"	6000 "
24.	"	1500 "
25.	"	800 "
26.	"	500 "
27.	"	400 "

G. DÉNES VALÉRIA

1.	Olajfestmény	3000 K.
4.	"	2000 "
5.	"	1500 "
6.	"	1000 "
7.	"	1000 "
8.	"	1500 "
9.	"	1000 "
11.	"	2500 "
14.	"	1500 "
16.	"	1000 "
17.	"	2500 "
18.	"	2500 "
19.	"	2500 "
23.	"	8000 "
28.	"	1000 "
29.	"	800 "
30.	"	1200 "
31.	"	1200 "
32.	"	500 "
33.	"	2000 "
34.	"	2000 "
35.	"	2000 "
36.	"	2000 "
37.	Szobor	800 "



HORACE TRAUBEL KOMMUNISTA ÉNEKEIBŐL

A levegő tikkasztó. Nem tudok lélekzeni, ordít a civilizáció. Tárjátok ki az ajtókat és ablakokat. Levegőt engedjétek be. A civilizáció megfulad az igazságtalanságban. Nagyon soká élt az elnyomás atmoszférájában. Nagyon soká vesztegelt a kifagadottak sűrű seregei között. Most teret követel, friss levegőt, csillagokat, szabadságot. Takarítsatok felre mindent, ami utban áll. Szakítsatok be minden falat. Dobjátok sutba a magántulajdont, a bérrendszert és minden kiváltságot, előkeiőbb ruhákat és előkelőbb szokásaitokat. A civilizáció lélekzetért harcol. Meghal? Életben marad? Megöli? Vagy segítsz neki, hogy összeszedje ismét a süllyedő erőket? Hozzád harsog a kiáltás. Egyenesen hozzád, akárki is légy.

A levegő tikkasztó. Vihar kerekedik. Történni fog valami. Nem tudom, hogy micsoda. Valami. A civilizáció súlyosbetegen hever. A vére megakad a tüdejében és agyában. A hite engészik. Megmenthető-e még? Erőre kaphat-e még? Lehet-e annyira vinni, hogy az emberiség kollektív előfejlődését siettesse? Vagy hagyjuk meghalni feligkészen ott, ahol van? Nemcsak befejezettlenül, hanem visszafejlődésben is? Mert jó ideje már, hogy a civilizáció nem előre-, hanem visszahaladás. Nem talált teret maga előtt. Nem tört utakat. Engedte, hogy visszaüzzék négy fal közé. Be volt csukva. Sápadt es sovány. Ápolónót hívott segítségül. Mit kell tenni? Ejjel-nappal térért kiabál. Kiáltása a holnap kiáltása. Kiáltása a hajszoltak kiáltása. Vegyétek el a kopófalakaitokat. Vegyétek el a milliomosaitokat. Adjátok fel a hajszát. Vegyétek el a trösztjeiteket és a földbirtokot. Adjátok helyet a civilizációnak. Azt gondoltátok, hogy a civilizáció elhet, ha nincsen helye? Azt hiszitek, hogy a civilizáció fejlődhet örökös sötétben?

A levegő tikkasztó. A civilizáció nyögve hever a vackán és az életéért küzd. Mit tettek? Sarokba szorítottátok. Visszaszorítottátok az utolsó sorba. Nem hagyttatok kiutat és elraboltátok minden reményét. Otthagytátok heverni. Orvosokért küldtetek. Hamis orvosokért. Ezek mind recepteket irtak és orvosságot adogattak. Méregre mérget adtak. De a bölcseségük nem volt bölcs. Nem szabadította meg a civilizációt betegágyától. Gyógyerőtlen kuruzslás volt az egész. A betegnek nem lett volna szüksége orvosságaitokra. Sem Rooseveltjeitekre és vasárnapi iskoláitokra, sem csillapítószereteitekre és előkelő szabadítóitok művészetére. Csak egyre lett volna szüksége: friss levegőre. Mindig csak friss levegőre. Miért nincs a számára friss levegőtök?

A levegő tikkasztó. Nem hiszem, hogy civilizáció a dolgok mai állásánál még soká élhet. Eszközök kellene, hogy megszabadítsuk, hogy az omladékok eltakarítsuk, hogy az élet forrásaihoz vezessük. Ne hozzátok az egyetleneket. Értéktelenek. Ne hoz-

zatok professzorokat és doktorokat. Se szerkesztőket vagy kritikusokat. Ne hozzátok senkit. Ti magatok menjétek el mindenekelőtt az útból. Hagyjátok békében. Ha kell valakit hozni, hozzátok a népet. Ne az osztályokat hozzátok. Ne a kiválasztottakat. Se befolyást vagy állást. A száműzötteket hozzátok. A bér munkásokat. Akiknek valami nem sikerült. A csavargókat hozzátok, akik nem elegánsak. Az embert hozzátok, akit mindenki gyűlöl. A dolgot, melyhez mindenki bizalmatlan. Ezt hozhatjátok. Csak ne kiváltságosokat. Zivatar gyülekezik. Nemsokára kitör.

A levegő tikkasztó. Ez az óka bizonyára, hogy a civilizációnak oly nehezére esik a lélegzés. És én azt hiszem, ha nem tör ki hamar a zivatar, a civilizáció egészen megszűnik civilizációnak lenni. Mert programjához eddig megközelítően sem maradt hű. Gyakorlat és elmélet túl nagy távolságra maradt egymástól. A civilizáció lezüllett. A vére megrosszabodott. Csak a zivatar mentheti még meg. Helyet, hogy a friss levegő szabadon beáradjon. Helyet, hogy az eszmék megmozduljanak. Helyet, hogy a szeretet magára találgon. Ha az orvosok kimennének, talán beáramlanék a friss levegő. Nemsokára el kell pusztulnia valaminek: falaknak, kerítéseknek, háztetőknek. Mindennek, ami bezár és korlátoz. A civilizációt majdnem halálra bolondították és orvosolták. Most már látni akarjuk, hogy mit tehet a friss levegő és a vihar.

A levegő tikkasztó. Büszkék vagytok a civilizációtokra. De a civilizációtok beteges. Talán meghal anélkül, hogy tudnátok. Játékszerré alacsonyítottátok. Zsarnokká tettétek. A gonoszság forrását használtátok. Antiszociálissá tettétek. Hengegtek vele, mintha valami rendkívüli jó volna. Az egész világot beutaztatok a részvényeivel és zálogleveleivel. Mégis vesztélyben forog a civilizációtok. Felborulás fenyegeti. Nagyon érzékenyvé tettétek az időjárás iránt. És mégis késznek kell lennie minden időjárásra, dacolni kell minden időjárással, akár jó, akár rossz. Lábba kell ismét állítanotok valahogy. Friss levegőre kell hogy vezessétek. Igazságtalanságokkal bejárványoztatok. A magántulajdonokkal, szegénységtekkel és gazdaságokkal. Az osztályaitokkal. Lopásra alapított egyetemeitekkel. Jótékonyági intézeteitekkel és fegyházaitokkal. Mit teszték, hogy a viharral találkozzatok? Mit teszték, hogy a civilizációt megvédelmezzétek? Mert a vihar biztosan jön. Olyan akadályokat állítottatok az útjába, melyeket csak ádáz rossz idő távolíthat el. Mit fogtok majd megmenteni ebből a világhatasztrófából?

A levegő tikkasztó. Látom, a civilizáció hogyan fetreng a vackán. Fantomokkal viaskodva. Tört ígéretekéről és elvesztet ideálokról álmódóva. Lihegve, küzdve, fuldokolva, kiáltva. Halálosbetegen. Képzeld. Töletek beteg. Tőlem beteg. Attól beteg, amit tévesen tettünk érte. A magántulajdontól beteg. A bérrendszertől. A tanároktól és papoktól. Magastól és alacsonytól. Vézna gyerekek látványától, akik munkába mennek. A cipőtlen, melltelen fiatal lányok látványától. A fiukétól, akik már le vannak kötve és bilincselve, még mielőtt a férfiaság meggő-

kerezhettek volna bennük. A sztrájkolóktól betegen. Munkásoktól, akiket megvetnek, elősködőktől, akiket becsülnék. A hivatalnokok önhiúságától betegen. Az aiazkodástól és büszkeségtől betegen. A kormányok viszálykodásaitól. A civodás általános nyavalyjától. Az egész emberiségnek az egész emberiség elleni háborujától. Betegen. Betegen. Azt hiszitek, hogy valami apró hiba okozta volna mindezt? hogy valami apró erény jóvátehetné mindezt? Ez a betegség az éghajlatban rejtőzik, A világ betegsége önönmagának. Planetás. Közöséges szükségeszközökkel nem gyógyítható. Kozmikus baj és kozmikus megoidást követel. Ilyen vátságot csak zivatar küzdhet le győzelmesen. Ennek rövidnek, élesnek, es hevesnek kell lennie. Elátkozzák, mielőtt még eljön. Harcolnak ellene, ha közeledik. Magasztalják, ha elmúlt.

A levegő tikasztó. A beteg segítségért kiált. Ti majd megmentitek a beteget. Hajdan azért seregettek az emberek, hogy megmentsek azt, amit Szent Sírnak neveztek. Nektek nem kell sehova sem menetek, hogy a civilizációt megmentsetek. Ott maradhatok, ahol vagytok. Maradjatok önmagatoknál. A kortatókat ott kezdjétek leszaggatni, ahol éppen álltok. Takarítsatok el a lidéret az utból. Készülődjétek a zivatarra. Még inkább arra, aminek a zivatar után lennie kell. Mi a zivatar? Én nem mondhatom meg néktek. De tudom: a zivatar az a pillanat, mikor az igazságtalanságot kiszorítja az igazság. A friss levegő igazság. A szabadság igazság. Azt hiszitek, hogy a civilizáció képes lenne valamikor arra, hogy a bérrendszert és a szabadságot kibékítse? A bér nem igazság. A szabadságot senkinek se lehet bérül fizetni. És míg az embernek nem fizetnek szabadsággal, addig igazsággal sem fizetnek. Ha teljes összeget kapnának a bérrel, a bérrendszer akkor se volna igazság. Csak az igazság állíthatja talpra a civilizációt. Csak az igazság semmi más, csak a nagy vihar. Semmi más, csak a fenséges és fenntartó kommunizmus. A levegő illuziókkal és szédelgessel telített. A zivatar eljön. Csak az igazság teljesen igazságos. Aggódtok? Tető alá akartok és kitérni próbáltok a döntés elől? Nem tudtok. Eleven testtel elástátok a civilizációt. Nem halljátok a segítségkiáltásait? Meg kell, hogy mentsetek. Kell, hogy levegőt szerezzetek neki. Teret adjatok, hogy lélekzení tudjon. Igazságot adjatok igazságtalanság helyett. Az egész népet adjatok neki egy kaszt helyett. Eleven testtel elástátok a civilizációt. Most életre ébresztitek. A levegő tikasztó. Kell, hogy korai sírjából kivégyétek a guámoltalan testet. Ti, akárcik is vagytok. Különösen ti, akik a civilizációval hengegtek. Én, akárcik is vagyok. Különösen én, aki erős vagyok a hitben. A levegő tikasztó.

Bartos Endre

Mint a mai kapitalista osztályuralom fundamentumának, az összes elemi és középiskolás tankönyvek elégetését követeljük. És követeljük az új könyveknek a tudományos világszemlélet alapján való megszerkesztését, ugyszinten a holmgelvek tanítása helyett már az elemi osztályoktól kezdve egy internacionális nyelv kötelező oktatását.

VETÜLETEK

— Libero Altomare —

Az ég áttetsző szövetén
észrevétlen érverés
morajlik:
közökbesiklaának időnként
némán:
a fellegek, a fellegek.

A fantázia vetületeit
az elektromos nap
támasztja, úzi, korbácsolja fel.
De zavartalan kancsalító pupillák
remező hártáján
az algebra csodáit kutatják
a kanyargó folyók
és extátikus varázsu tavak
és tengerek óriás, kéjes képe:
a kétkedés.

Rejtett idézés,
nyavalygó látomások
és álom-himezés
a lélek rekeszeiben
senyvednek
és lopva üzött vággyal
ei-kicsavarodnak.

Cigánycsapatok jönnek,
hátukon exotikus vadállatok szőre:
gyászos torpedóhajókat
óriás orchideák zsufolnak;
kupolás mecsetek
éző arabeszkéktől terhesednek.
De pillanatnyi és csapodár
és égető és groteszk
materializációk jönnek
eszés gondolatokon
amelyek meg a iedérség ölében züllenek.

Zsivajos, bizarr, mozikep,
és im, homokkő ölében
a hegygerinc
és alatta az erdővodon
és amott a füsttraju város
és a lilaggyult bimbómező
bámészán áll kórúst
és zengésbetör a zápor
nekiszabadult zenekara.

ITTASOK

— Paolo Buzzi —

A ritmus emberei ők.
Lépésüknek nincsen hossza.
Mint meteorok a mindenségben:
kihülten tévelyegnek
és vissza-visszajárnak az előirt pályára
(a kövezeten) —
Bennük meg-megvillan helyén a Vörös Ember
(én republikánus lelkem) —
és igaz, igaz, amit énekelnek.
És tudjátok meg: ők zengik a legcsodásabbat az éj-
szakában!
Daluk a csillagokat bolygatja és az egetek túrja fel!

Gyakran, éber éjjel gyutacsfejű lelkem
röptében összegyul a csodás aeroplánnal:
ittas ember énekével.

FOGSÁGBAN

— Paolo Buzzi —

Nem vagyunk bűnösök. Oly nehéz viselnünk a ke-
mény sorsot.
S vajjon még mi vár reánk.
És miért, miért?
Aki latrokért vagy latorfiakért tolvajkodott, elfogatott
Aki gyilkolt, hogy, tettel engedelmeskedjék a király-
nak: elfogatott és nem szabadult.

Adjátok a halált büntetésül, emberek.
Hisz érteni ugyse tudtok!
Jobb nekünk, jobb nekünk a vég.

Igen: a fejeket hullajtsák le a kaszák
és a mienk legyenek azok.
Jól, van: építsétek a piramisokat
és bástyáit a humanizmusnak:
nem vagyunk bűnösök —
de adjátok meg hát a halál örömét,
a gyalázatot nyílt tereken,
a megbolygatott hajnalt, hol a nép zugása riaszt!

Itt belül ódák feszülnek,
hogy ma vagy holnap egyszer odarobbanjunk az em-
berek elé,
mint isten villáma a sötétben!

Kahána Mózes

G. K. CHESTERTON

IRÁSAIBÓL

Egy új morál tört ránk némi robajjal, az iszá-
kosság problémájával kapcsolatban; és lelkes hívei
hosszu sorban vonulnak föl, kezdve azon az úri em-
beren akit fél órával éjjel után ki kell dobni, egészen
az úri hölgyig, aki fejszével vagdossa az amerikai
„bar“-okat. És a vitatkozásokban majdnem állandóan
úgy érzik az emberek, hogy itt csak az a nagyon
bölcös és mértékletes tétel van helyén, a mely szerint
bort vagy más egyéb szeszt csakis úgy volna szabad
inni, mint orvosságot. Ez ellen azonban egész külö-
nös hévvel akarok tiltakozni. A borivásnak egyetlen
igazán veszedelmes és erkölcstelen módja, ha a bort
orvosságnak isszuk. Megmondom, hogy miért. Ha egy
ember azért iszik bort, hogy örömét lelje, akkor va-
lami kivételes dolgot akar elérni, olyasvalamit, amit
nem vár a nap minden órájától, olyasvalamit, amit
nem is fog keresni a nap minden órájában, ha csak
nem bolondult meg egy kissé. De ha egy ember azért
iszik bort, mert az egészsége kívánja, akkor valami
természetes dolgot akar elérni, azaz hogy olyasvala-
mit, amit nem nélkülözhet.

Az okos szabály ebben a kérdésben is éppen
olyan paradoxnak tűnhetik föl, mint sok más okos
szabály. Igyatok, mert boldogok vagytok, de sohase
igyatok azért, mert nyomorultak vagytok. Sohase igya-
tok, ha alkohol nélkül nem tudtok örülni, mert akkor
olyanok lesztek, mint az a fakóarcu pálnkás fickó a
külvárosban; de igyatok, a mikor ital nélkül is boldo-
gok volnátok és akkor olyanok lesztek, mint Itália
nevető parasztja. Sohase igyatok, a miért kívánjátok a
szeszt, mert ez racionalista ivás és ez az út a halál-
hoz és a pokolhoz. De igyatok a miért nem kívánja-
tok a szeszt, mert ez irracionális ivás és ebben rejlik
a világ ősi egészsége.

Több, mint harminc esztendő óta egy nagy nap-
keleti költő dicsősége és árnyéka borul rá a mi angol
irodalmunkra. Fitzgerald Omár Khajjam fordítása hal-
hatatlan erővel fejezi ki a mi korunk egész háborgó
és homályos hedonizmusát. Igazán csak banális dolog
volna, ha e munka fényes irodalmi értékeiről akarnék
beszélni: mióta a világ áll, igen kevés könyvet irtak
a mely mint ez, az epigramm friss harcikedvet egyesíti,
a dal fáradt szomorúságával. Ámde bölcséleti, etikai
és vallási hatásához, nekem is volna egy szavam, és
bevallom, hogy ez a meg nem alkuvó ellenfél szava.
A Rubaiyot szelleme és csodálatos hatása ellen sok
mindent lehet felhozni. De van egy vádpont, a mely
toronymagasan emelkedik ki a többi közül, — a mely
eredendő szégyene a műnek és eredendő szerencsét-
lensége a mi korunknak. Mert nem szabad elfelejté-
nünk, hogy ez a nagy költemény rettentő csapást
mért minden társas együttlétre és minden életörömré.
Némelyek Omárt a szomoruan-jókedvű öreg perzsá-
nak nevezik. Szomorúnak elég szomorú, de jókedvű-
nek a szó semmilyen értelmében nem mondható. Sőt

még nagyobb ellensége volt a vidámságnak, mint a puritánok.

Egy álmodozó és kellemes napkeleti költő hever a rózsafa tövében, boroskancsójával és papirtekercsre rótt verseivel. Furcsának tűnhetik föl, hogy a mikor az ember megpillantja, a gondolatai egyszerre visszaröppennek a sötét betegágyhoz, ahol az orvos pálinkát rendel. Omar Khajjam bor-szürcsölgetése rossz dolog, de nem azért mert bor-szürcsölgetés. Rossz dolog, nagyon rossz dolog, mert orvosi bor-szürcsölés. Olyan ember boroztatása, aki azért iszik, mert nem boldog. Az ő bora az, amely kirekeszti a világot, nem az a bor, amely kitarja. Nem költői borivás, mely ösztönből és örömből fakad; ez racionalis borivás, mely olyan prózai, mint egy beruházás, és olyan iztelen, mint a kamillatea. Pusztán az érzelem és nem a stílus szempontjából mennyei magasságban áll fölötte némely régi angol bordal, a maga virágos kedvével:

Then pass the bonel ny comrades all,
And let the zider vlow.

Persze, hogy a legmulyább kifogások az Omar-féle erkölcsiség ellen javarészt oly hamisak és gyermekesek, mint az ilyen szemrehányások rendesen szoktak lenni. Az egyik kritikus, akinek a könyvét elolvastam, azt a hihetetlen bolondságot követte el, hogy atheistának és materialistának mondja Omárt. A keleti emberre nézve szinte lehetetlen, hogy akár atheista akár materialista legyen: a Kelet sokkal is jobban érti a metafizikát. Magától értetődik, hogy egy bölcsekedő keresztény, ha komoly kifogást akar tenni Omár vallása ellen, nem azzal fogja vádolni, hogy ez a vallás nem ad helyet, hanem ellenkezőleg azzal, hogy nagyon is sok helyet ad Istennek. Mert a keleté az a rettentő theizmus, amely az istenségén kívül semmi egyebet sem tud elképzelni s a mely mindenestől tagadja az emberi személyiséget és az emberi akaratot.

A lapda nem törődik se igennel, se nemmel
De itt vagy ott lefüt, a játszó kiáll.
És Ő, aki téged a földre sujtott
Csak ő az, aki tud mindent — mindent — mindent.

Egy keresztény gondolkodó, mint például Augustinus, vagy Dante tiltakoznék ez ellen mert nem számol a szabad akarattal, mely a lélek értéke és méltósága. A legmagasabbrendű kereszténységnek póré ezzel a skepticizmussal éppenséggel nem abban áll, hogy ez a skepticizmus Isten létét tagadja, hanem abban, hogy tagadja az ember létezését.

A pesszimista gyönyörhajszolásnak ebben a kultuszában manapság a Rubaijot áll legelső helyen, de nem áll egyedül. Korunk legraggyogóbb elméi közül sokan unszoltak bennünket ugyanerre, hogy ragadjuk meg öntudatosan a ritka gyönyört. Walter Pater azt mondta, hogy mindnyájunk fejére ki van mondva a halálos ítélet és nincs más hátra, mint élvezni minden gyönyörű pillanatot, magának a pillanatnak kedvéért. Ugyanerre a leckére tanított bennünket Wilde Oszkár nagyon hatásos és nagyon leverő filozófiája. Ez a Corpediem vallása; csak hogy ez a Corpediem nem a boldog emberek hite, hanem azoké, a kik nagyon boldogtalanok. A nagy öröm nem szedi össze a rózsabimbókat, ha tehetné is, szemét az égi ró-

zsára függeszti, a melyet Dante látott. A nagy örömben megvan a halhatatlanság zamatja, az ifjúságban a leggyönyörűbb az a diadalmas érzés, hogy bárhol a világon megvetheti a lábát. Minden nagy humoros munkában, Tristrom Shandghben vagy a Pickwickben megvan a terjeszkedésnek és az elpusztíthatatlanságnak ez az érzése; érezzük, hogy a személyek örökké élő emberek egy örökkétartó mesében.

Természetesen van igazság abban is, hogy a boldogság főként bizonyos illanó pillanatok ajándéka; de semmi igazság abban, hogy mi illanónak nevezük ezt a pillanatot és csakis a pillanat kedvéért örülünk neki. Aki ezt teszi, az racionalizálja a boldogságot s ennél fogva széjjelzilálja. A boldogság misztérium, mint a vallás és nem volna szabad soha racionalizálni. Tegyük föl, hogy egy emberre rászakadt a gyönyörnek egy igazán ragyogó pillanata. Lehet szó például egy férfiról, akinek első szerelmében van egy extatikus vagy egy diadalittas pillanata. A szerelmes élvezi a pillanatot, de semmiesetre sem a pillanat kedvéért. Élvezi a nő kedvéért vagy a maga kedvéért. A hős is élvezi a pillanatot, de nem a pillanat kedvéért, hanem élvezi a zászló kedvéért. Az úgy amellyet a zászló jelképez lehet bolond és muló; a szerelem lehet kamasz szerelem amely nem éi egy hét-nél tovább. De a hazafi szemében a zászló egy örökkévalóság; a szerelmes úgy látja a szerelmét, hogy az sohasem fog véget érni. Ezek a pillanatok telítve vannak örökkévalósággal, s ezek a pillanatok azért örömteljesek, mert nem érezni bennük semmi pillanatnyit. De ha Walter Pater módjára egyszerűen csak pillanatoknak tekintjük őket, egyszerre olyan hidegség árad ki belőlük, mint Paterből és az ő stílusából. Az ember nem szerethet halandó dolgokat. Csakis halhatatlan dolgokat szerethet egy-egy pillanatra.

Soha semmiféle csapás nem bénította úgy meg az emberek szerelmét és örömet, mint az esztétaknak ez a Corpe-Diem-je. Bármily fajtáju öröm egészen más szellemet kíván: bizonyos félénkséget, bizonyos határozatlan reményt, bizonyos gyermeki várakozást. Tisztaság és egyszerűség hozzátartozik a szenvedélyekhez — igen, még a gonosz szenvedélyekhez is. Még a bűn is valamiféle szűzességet követel.

Omárnak (vagy Fitzgeraldnak) hatását a másik világra hagyjuk számításon kívül, de erre a világra sulyosan és bénítólag nehezedett rá a keze, mint mondtam, még a puritánokban is sokkal több a jókedv. Az új aszketák, akik Thoreaut vagy Tolsztojt követik, sokkal vidámabb fiúk; mert habár a szeszese italokról és más hasonló élvezetekről való lemondásukat hangyag tagadásnak is tekinthetjük, az embernek ezeken kívül is számtalan természetes gyönyörben lehet része s mindenekfölött meglehet benne a boldogság természetes ereje, Thoreau kávé nélkül is tudta élvezni napfelkeltét. És ha Tolsztoj nem tudja bámulni a házasságot, még mindig eléggé egészséges ahhoz, hogy tudja bámulni a sarát. A természetet még a legtermészetesebb nyálánkságok nélkül is lehet élvezni. A jó cégérnek nem kell a bor. De sem a természetet, sem a bort, sem más egyebet nem tudunk élvezni, ha rossz a guszthusunk a bolondság irányában és Omárnak (vagy Fitzgeraldnak) rossz guszthus volt a boldogság irányában. Ő maga és azok, a kikre hatott, nem

látták be, hogy ha igazán vigak akarunk lenni, hinnünk kell egy örökkévaló vigságban, mely a dolgok természetében rejlik. Igazán derült nem is lehet más mint a komoly ember. „A bor — így szól az Irás — fölvidítja az ember szívét”, — de csakis azt az embert, akinek van szive. Magas kedve igazán csak annak lehet, aki föl tud emelkedni.

Egyszer régen a világtörténelem során az emberek azt hitték, hogy minden csillagok az ő templomi

muzsikájukra táncolnak minélfogva ők maguk úgy táncoltak, a hogy soha ember azóta sem táncolt a világon. Ehez az okori pogány embainonizmushoz a Rubaiyot bölcsének épp oly kevés köze van mint a keresztény változatokhoz. Omár se nem pogány bachans, se nem keresztény szent. Dionyzosnak és az egyházának ugyanaz a komoly jóie de vivre volt az alapja, amelyet mi Walt Whitmanban látunk.

Hevesi Sándor

SZABÓ DEZSÓ: NAPLÓ ÉS ELBESZÉLÉSEK

Végre egy könyv, amely nem azért íródott, hogy az olvasók csöndes esztétizáló csemcsegéssel elfogyasszák. Küldetése és szerepe sokkal mélyebb és sokkal magasabb rendű: aktív és harcoss világnézetet hirdet. Természetesen nem programmszerűen explikált formában, mert hiszen ez a világnézet távol áll minden dogmákba formálódástól, egy hus-vér magával az írival, az emberrel, költészetével és egyéni temperamentumával.

Már régebbi írásaiban, tanulmányaiban is jelentkezett az erős törekvés új, megmentő világnézet után, amely szerves egységet adhatna az anarchiába jutott emberi életnek. Akkor még csak mint parancsoló és megmozgató vágy élt benne, ebben a könyvben összegyűjtött munkáiban már pozitívumokat is kapunk: küzdelmes kísérletet ennek a világnézetnek a tudatkeresésére és egybeszervezésére.

Szabó Dezsó profétáló munkássága természetesen nem elszigetelt jelenség, ellenkezőleg az univerzális élet-evolúciónak követelő szükségessége. A hitevesztett, lezüllött emberi szellem kiált új hitért Walt Whitman óta minden olyan munkán keresztül, amely igazán a ma és a jövő nem pedig a múlt, Mert az új hitért küzdenek azok az irányok is amelyeknél nálunk a MA propagál illetve rokonának véll. Amíg ezt az új hitet meg nem találjuk, nem produkálhatunk a művészetben sem igazán szerves egészet és befejezettet hanem csak kísérleteket, torzókat, vagy a mult-eredmények epigoni variálgatását.

Két kérdésre felel ez a könyv. Az egyik: miben jut tudatra és hogyan formálódik meg ez az új hitvallás az íróban és a másik, hogy miként tudja ezt az új hitet egyéni életével egy-vérré tenni, realizálni.

Hitének, világszemléletének alaptörekvése hogy igyekezzünk életünket az univerzum életébe, egyéniségünket pedig a szociálisba, a társadalom életébe beleolvasztani. Csak csepp vágyunk a kozmikus élet-áradatban, de tudjuk magunkat benne és ha érezzük, hogy az áradat iránya ellenálthatatlan is, igyekeznünk kell kormányozni, irányítani magunkat. A társadalomhoz, az emberiséghez a szolidaritás összeforrasztó ereje kapcsoljon. Abban érezzem életem célját, hogy elősegítsem a társadalom folytonos tökéletesedését, az emberi életnek tökéletesülő megvalósulását. Ezt a legfőbb és legigazabb moralitást kell magunkban és másokban megteremtelnünk, hogy elérhessük a „világ egészségét,” fel építhessük „a világ ragyogó célját a morális embert.”

A könyv tulajdonképpen tartalmát azok a belső-vivódások alkotják, amelyek világnézetének temperamentumával való összeütközése okoz. A konfliktus magja az, hogy világnézete nem kiokoskodott doktrina hanem egész emberi egyéniségének életformája. Éppen mert életformáját valami nagyszerű ideális teljességgel akarja megvalósítani: ez löki a tragikumba. Élete célját a teljes szociális létezésben érzi, a társadalomba való ideális beleilleszkedésben. De a gyáva közepszerűségek társadalmi nem veszi be őt, magános idegen marad. És érzi, hogy kiléphessen ebből a nagy magányból annak nagy az ára: eldobni, viviszekcióval legyűrni az ideálokat és letörni a hitvány közepszerűséghez. Ide alkudozni nem tud, de ide töri őt pillanatokra a harcbafáradás, hogy azután kezdje Don Kiszott küzdelmeit újra és újra előről.

Tragikumának másik csomója, a halott keresztény világnézettől örökölt betegség: a „cél nosztalgiaja.” Hiába tanácsolja magának: „Élj az általánosban!” egyéni élete nem elégszik meg azzal, hogy csak felcsillanó habja legyen a kozmosznak, hanem folyton a célt, élete célját követeli tőle.

A könyv első része a Napló, persze nem a szokásos napló-forma, a mivel csak jelzi, hogy forró, aktuális életet akar adni, amely még nem hűlhetett bele szép kerek formákba, nem tudja és nem akarja a művészi lezártág kedvéért elvágni az életből való mély és véres gyökereket.

Szabó Dezsó ezekben a megrendítően szép önvalomásokban önmagát, a modern hőst énekei meg, a modern ember époszát, akit két találkozó világrend morzsol össze: az egyiké már nem tud lenni, de a másiké sem egészen. És akinek problémái egy kicsit mindannyiunké, akik hitét valjuk, akinek kinja a mi husunkat is vágja.

Aki ezt a könyvet elolvassa, annak nem szabad és nem lehet egy írora gondolnia, aki jól vagy rosszul ír, hanem a nagyszerű emberre, egy titáni bajtársa és a szimpátiának, szolidaritásnak, meleg kézszorítását kell küldenie felé, aki most is valahol Lőcsén tanítja hogy „a kutya ugat a derék szomszéd udvarán.”

Azután gondolhatunk a művészre is. Költészetére, amely férfias és mély, meggyóntató és elszánásokat erősítő, stílusára, mely gazdag és univerzális, egyszer erőteljes a drasztikusságig máskor gyengéd a szubtilitásig. Megformálási módjára, amely furcsa és vadszélyű de mindig drámaiisan, dinamikusán lüktető. És látni fogjuk, hogy a mélyet mélyen is fejezi ki: nagy író sőt művész. Bár a Vörösmaty-Akadémia nem választotta be. A többség azt mondták rá, hogy nem „szépiró.”

Hevesi Iván

A „MA” könyvei:

A „MA” első lírai antológiája (György Máttyás, Kassák Lajos, Komját Aladár, Lengyel József verseiből) ára 4 korona. Amatőr kiadás eredeti met-szettel, az írók aláírásával, ára 10 korona.

Garda József: Valaki játszik velük (dráma) ára 2 korona.

Mácza János: Agitációs füzetek a Szin-padért ára 1 kor. 50 fill.

Kassák Lajos: Éposz Wagner Maszk-jában (versek) ára 2 korona.

Kassák Lajos: Isten Báránycái (három egyfelvonásos) ára 3 korona.

Kassák Lajos: Életsíratás (novellák) ára 4 korona.

Kassák Lajos: Kihalabresz csodálatos pupja (novellák) ára 9 korona.

Máttis Teutsch János: Linoleum-al-buma, száz számozott példány. Ára 30 korona. Amatőr példány merített papíron, a művész sajátkezű nyomá-sában és kézírásával. Ára 100 kor.

Die AKTION könyvei:

Eine Anthologie (1914–16) ára kötve 6 korona 70 fillér.

Jüngste tschechische Lyrik ára kötve 6 korona 70 fillér.

Gottfried Benn: Fleisch (versek) ára kötve 6 korona 50 fillér.

Theodor Däubler: Der Hahn (versek) ára kötve 6 korona 70 fillér.

Franz Jung: Sophie (regény) ára kötve 6 korona 70 fillér.

Franz Jung: Opferung (regény) ára kötve 6 kor. 70 fillér.

Ferdinand Hardekopf: Lesestücke. Ára kötve 4 kor. 80 fillér.

Carl Einstein: Anmerkungen. Ára 4 kor. 80 fillér.

Ludwig Rubiner: Der Mensch in der Mitte ára: 5 kor. 80 fill.

Alexander Herzen: Erinnerungen. Két kötet ára kötve 28 kor.

Der Rote Hahn (könyvsorozat 1–12 számig) Tolstoj, Bäumer, Dohm, Viktor Hugó, Otten, Sternheim, Ferdinand Lassalle, Mehring stb. verseiből, novelláiból és tanulmány-aiból. Füzetenként 1 K 70 fillér.

Der STURM könyvei:

Herwart Walden: Tanz der Töne (kotta) ára 6 kor.

Herwart Walden: Einblick in Kunst (64 reprodukcióval) ára 9 kor.

Herwart Walden: Gesammelte Schriften. Ára 4 korona.

August Stramm: Du (szerelmiversek) ára 6 kor.

Paul Scheerbart: Glasarchitectur (tanulmányok) ára 4 korona

Peter Baum: Schützengrabenverse. Ára 6 korona.

Adolf Knoblauch: Die schwarze Fahne (regény) ára 4 kor.

Herman Essig: Überteufel (dráma) ára 5 korona.

Herman Essig: Wetterfrosch (elbeszélés) ára 5 kor.

Sturm-Bücher (sorozat 1–14. sz.-ig): August Stramm kis drámái, Lothar Schreyer, Pater Baum, Aage von Kohl, Adolf Behne stb. munkái füzetenként 1 kor. 50 fillér.

Sturm-levelezőlapok a legújabb francia, angol, orosz, német, spanyol és olasz művészek képeinek és szobrainak reprodukcióival. Ára darabonként 40 fillér. Az egész sorozat 75 darabból áll

Megjelenés dátuma 1918. december 20. A lap minden cikkéért a szerző felel.
Felelős szerkesztő és kiadó: KASSÁK LAJOS.

Folyóiratunk első évfolyama

A TETT

amelyet háború ellenes tendenciája miatt a cenzura két évvel ezelőtt betiltott, kiadóhivatalunk útján

ÚJBÓL KAPHATÓ.

Egész évfolyam ára 12 korona.

Fizessen elő a

SZABADGONDOLAT

című minden párttól, kiktől és hatalmi szervezettől független

VILÁGNÉZETI FOLYÓIRAT-ra
Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Visegrádi-utca 15. félemelet.

MEGJELENT

SZÉLPÁL ÁRPÁD

TÜNTETÉS

CIMŰ VERSEK KÖNYVE

Ára 3.50 Amatőr 10 K.

Kapható mindenütt.

Belvárosi Színház

Igazgató: Bárdos Arthur. — Koronaherceg-u. 6.

ÚJ MŰSOR:

TILLA

Herczeg Ferenc drámája.

Főszereplők:

PAULAY ERZSI és PETHEŐ ATTILA.

Kezdeté 7 órakor.

DIANA
sósorszesz.